

7. Портер М. Стратегія конкуренції. Пер. з англ. К.: Основи, 1998.
8. Стратегія підприємства: навч. – метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. О. Горєлов, С. Ф. Большенко. Харків: Вид-во ХНАДУ, 2010. 133с.
9. Туленков Н. Ключевая позиция стратегического менеджмента в организации // *Проблемы теории и практики управления*. 1997. – № 4. – С. 104-107.
10. Шершньова З.Є., Оборська С.В. Стратегічне управління. – Київ : КНЕУ, 1999. 384 с.

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

В. М. ПРАСОЛ, доцент

І. М. ВАСИЛЬЄВ

Харківський національний університет

міського господарства імені О. М. Бекетова

Під ефективністю виробничих та інвестиційних проектів прийнято розуміти ступінь відповідності реалізованого проекту цілям та очікуванням його учасників, які здійснюють фінансування. Оцінка цього параметра полягає у прогнозуванні комерційних, економічних та соціальних результатів інвестицій, що дозволяє зробити висновок про їх доцільність. Підвищення економічної ефективності є найважливішим показником розвитку економіки загалом, її галузей, окремих регіонів, фірм, підприємств, і компаній.

У сучасній перехідній економіці як основний інструмент використовуються "Методичні рекомендації з оцінки ефективності інвестиційних проектів та їх відбору для фінансування".

У минулому, в командно-адміністративній економіці інструментарій методів і методик оцінки ефективності використовувався для організації розрахунків ефективності вирішення різних економічних завдань, у тому числі:

- оцінка обсягів використання витрат і ресурсів, проведених заходів, ефективності прийнятих рішень та виробництва на різних рівнях управління;
- обґрунтування та вибір найбільш економічно ефективних варіантів різних заходів та рішень. У зв'язку з цим прийнято розрізняти абсолютну (загальну) та порівняльну (відносну) економічну ефективність;
- обґрунтування всіх видів поточних та довгострокових планів; визначення економічного ефекту, що враховується у цінах, надбавках (знижках) за ефективність та якість;
- відображення показників ефективності у нормах, стандартах, планових показниках звітності, цінах на науково-технічну продукцію;
- вирішення питання про надання кредитів підприємствам фінансовими органами;
- техніко-економічного обґрунтування заходів, виконуваних за господарськими договорами [1].

Ефективність виробничих інвестицій (капітальних вкладень) характеризується економічними чи соціальними результатами та економічною доцільністю їх здійснення. Основою оцінки доцільності капітальних вкладень є зіставлення прибутковості конкретного проекту при обмеженості капіталу як ресурсу та забезпечення найбільшого прибутку за рахунок реалізації найкращого з кількох варіантів (проектів) інвестування.

Методологія оцінки ефективності (доцільності) капітальних вкладень включає насамперед загальні положення. Найбільш суттєвими з них є такі:

1. розрахунки економічної ефективності капітальних вкладень застосовуються за розробки різних проектних і планових (прогнозних) документів; оптимізації розподілу реальних інвестицій за різними формами відтворення основних засобів; оцінки ефективності витрачання власних фінансових ресурсів підприємства;

2. розрахунки визначають загальну економічну ефективність як ставлення ефекту (результату) до суми капітальних витрат, що викликали цей

ефект. Витрати та результати обчислюють з урахуванням чинника часу. На підприємствах економічний ефект від капітальних вкладень – це збільшення прибутку;

3. для всебічного обґрунтування та аналізу економічної ефективності капітальних вкладень, виявлення резервів її підвищення використовується система показників. До узагальнюючих показників відносяться термін окупності капітальних вкладень (кількість років, за яку відшкодовуються початкові вкладення) та питомі капітальні вкладення (на одиницю приросту виробничої потужності або випуску продукції) – капіталомісткість. Крім узагальнюючих, у систему включені такі показники, що підлягають спільному комплексному аналізу: продуктивність праці; матеріаломісткість, собівартість, якість та технічний рівень продукції; величина соціального ефекту (порівняно з соціальними стандартами); показники, що характеризують покращення стану навколишнього середовища;

4. при визначенні ефективності капітальних вкладень слід виключити вплив на загальний ефект про неінвестиційних факторів, тобто заходів, що не вимагають капітальних вкладень. Це означає, що із загального ефекту (прибутку), отриманого підприємством, необхідно виключити ефект від повнішого використання раніше введених виробничих потужностей, підвищення коефіцієнта змінності роботи обладнання, впровадження прогресивних форм організації виробництва, праці та управління, підвищення професійної підготовки та кваліфікації кадрів.

Економічна ефективність виробничих інвестицій може бути визначена за допомогою показників їхньої абсолютної та порівняльної економічної ефективності.

Абсолютна ефективність капітальних вкладень характеризує загальну суму їхньої віддачі та визначається ставленням економічного ефекту до суми вироблених витрат. Абсолютна ефективність виробничих інвестицій (капітальних вкладень) визначається за допомогою двох взаємопов'язаних показників [2].

Для розрахунку показника ефективності інвестицій як ставки відсотка, яка вибирається для дисконтування, можуть бути використані:

- середньозважена вартість капіталу;
- середня депозитна або кредитна ставка;
- індивідуальна норма прибутковості;
- рівень ризиків та ліквідності інвестицій і т. п.

Залежно від основних принципів оцінки ефективності інвестиційних проектів використовується ряд методів, які можна поділити на ті, в яких використовується дисконтування, та ті, в яких дисконтування не використовується.

До методів, в яких використовується дисконтування відносять:

- метод розрахунку чистого приведенного доходу (NPV);
- метод визначення індексу рентабельності інвестицій (PI);
- метод визначення внутрішньої норми прибутковості інвестицій (IRR);
- дисконтований термін окупності (Ррд).

До методів, які не передбачають використання концепції дисконтування відносять:

- метод визначення терміну окупності інвестицій (PP);
- метод визначення середньої норми прибули на інвестиції (ARR) [3].

Список використаних джерел:

1. Методи і методики визначення економічної ефективності. URL : <https://moyaosvita.com.ua/ekonomika/metodi-i-metodiki-viznachennya-ekonomichnoi-efektivnosti/>

2. Оцінка економічної ефективності виробничих інвестицій. URL : https://pidru4niki.com/84362/ekonomika/otsinka_ekonomichnoyi_efektivnosti_virobnichih_investitsiy

3. Економіка підприємства та маркетинг. Ю. В. Лаврова. Конспект лекцій. Харків, 2012. URL : <https://buklib.net/books/37178/>